

EVA MOZES KOR

De
tweeling
van
Auschwitz

Eva en haar tweelingzus
Miriam overleefden Josef
Mengele's onmenselijke
experimenten in Auschwitz.
Dit is haar verhaal.

Eva Mozes Kor

De tweeling van Auschwitz

De Fontein

Proloog

Voor het eerst in vele dagen werden de deuren van de wagon volledig opengeschoven. Daglicht spoelde over ons heen als een zegen. Tientallen joodse mensen hadden opeengepakt gezeten in de kleine goederenwagon, terwijl de trein door onbekende landschappen was gereden en we steeds verder weggevoerd werden van ons dorp in Roemenië. De wanhopige mensen begonnen elkaar naar buiten te duwen.

Ik hield de hand van mijn tweelingzusje stevig vast toen we naar het perron werden gestuwd; ik was er niet zeker van of we blij moesten zijn dat we uit de wagon mochten, of bang voor wat er nu ging gebeuren. Het was koud. Een straffe wind sneed langs onze blote benen, dwars door de dunne stof van onze identieke donkerrode jurkjes.

Ik zag meteen dat het nog heel vroeg was, omdat de zon nauwelijks boven de horizon uitkwam. Overal waar ik keek, zag ik hoge omheiningen met scherp prikkeldraad, en wachttorens

van de SS, *Schutzstaffel* in het Duits. In de torens leunden soldaten naar buiten en richtten hun geweren op ons. Waakhonden, die door SS-soldaten werden vastgehouden, trokken aan hun riem en gromden net zoals de hondsdolle hond die ik een keer op de boerderij had gezien, met hun scherpe, witte tanden ontbloot en schuim op hun lippen. Ik voelde mijn hart bonken.

De handpalm van mijn zusje was warm en zweterig. Mijn vader, moeder en twee oudere zusjes, Edit en Aliz, stonden dicht bij ons. Ik hoorde mijn moeder op een luide fluisterton iets tegen mijn vader zeggen.

‘Auschwitz? Is dit Auschwitz? Waar zijn we? Is dit niet Hongarije?’

‘We zijn in Duitsland,’ was het antwoord.

We bevonden ons op Duits grondgebied. We waren, om precies te zijn, in Polen, maar de Duitsers hadden Polen ingenomen. We waren niet naar een Hongaars werkkamp gebracht om dwangarbeid te verrichten, maar naar een vernietigingskamp van de nazi’s, om te worden vermoord. Voordat we tijd kregen om dit te verwerken, duwde iemand me naar de zijkant van het perron.

‘*Schnell! Schnell!*’ riepen de SS-bewakers terwijl de nog resterende gevangenen uit de goederenwagon op het perron sprongen.

Miriam klampte zich in de chaotische drukte aan me vast. Het zwakke daglicht werd steeds geblokkeerd door de grote mensen die tegen ons aan werden geduwd om vervolgens door de soldaten te worden weggesleurd. Het leek alsof de nazi’s gevangenen uitkozen voor bepaalde doeleinden. Maar waarvoor precies?

Het lawaai nam toe. De SS-soldaten grepen mensen vast en duwden hen naar de linker- of de rechterkant van het selectie-perron. De honden gromden en blaften. De mensen die uit de goederenwagons waren gekomen, huilden en schreeuwden. Iedereen zocht naar zijn familieleden terwijl gezinnen uit elkaar werden getrokken. De mannen werden gescheiden van de vrouwen, kinderen van hun ouders. De ochtend veranderde in een waar pandemonium. Alles bewoog snel, sneller om ons heen. Het was een heksenketel.

'Zwillinge! Zwillinge!' Tweeling! Tweeling! Een bewaker die met grote stappen over het perron liep, bleef abrupt staan. Hij staarde naar Miriam en mij, in onze identieke jurkjes.

'Is dit een tweeling?' vroeg hij aan mama.

Ze aarzelde. 'Is dat gunstig?'

'Ja,' zei de bewaker.

'Het is een tweeling,' antwoordde mama.

Zonder verder nog iets te zeggen, greep hij Miriam en mij vast en rukte ons los van mama.

'Nee!'

'Mama! Mama! Nee!'

Miriam en ik gilden en krijsten en staken onze handen uit naar onze moeder, die met gestrekte armen probeerde achter ons aan te komen. Een bewaker greep haar vast en smeed haar ruw naar de andere kant van het perron.

We gilden. We huilden. We smeekten, maar onze stemmen gingen verloren in de chaos, het kabaal en de wanhoop. Hoe hard we ook huilden en gilden, het hielp niet. Vanwege onze identieke donkerrode jurkjes, omdat we een eeneiige tweeling waren die meteen opviel te midden van de vermomfaaide, uitge-

putte joodse gevangenen, waren Miriam en ik gekozen. Niet lang daarna zouden we oog in oog komen te staan met Josef Mengele, de naziarts die bekendstond als de Engel des Doods. Hij was het die op het perron uitmaakte wie bleef leven en wie zou sterven. Dat wisten we toen nog niet. We wisten alleen dat we opeens helemaal alleen waren. We waren pas tien jaar oud.

We zagen papa, mama, Edit en Aliz nooit meer terug.

1

Miriam en ik waren een eeneiige tweeling, de jongsten in een gezin met vier kinderen. Als je onze oudere zusjes met enige tegenzin hoorde vertellen over de dag dat wij geboren waren, begreep je meteen dat wij de lievelingetjes van de familie waren. En wat is er nu schattiger dan twee dreumesen die er precies hetzelfde uitzien?

We zijn geboren op 31 januari 1934 in het dorp Portz in Transsylvanië, een landstreek in Roemenië, dicht bij de Hongaarse grens. Mama doste ons altijd uit in identieke kleertjes en we kregen ook altijd dezelfde strikken in ons haar, zodat iedereen duidelijk kon zien dat we een tweeling waren. Ze zette ons zelfs weleens op de vensterbank van ons huis en dan dachten voorbijgangers dat we porseleinen poppen waren in plaats van echte meisjes.

We leken zo sterk op elkaar dat zelfs mama kaartjes moest gebruiken om ons uit elkaar te houden. Als er ooms, tantes,

nichtjes en neefjes op bezoek kwamen, probeerden die altijd te raden wie wie was. ‘Wie van de twee is Miriam? En wie is Eva?’ vroeg een oom peinzend, met pretlichtjes in zijn ogen. Mijn moeder glimlachte dan vol trots naar haar perfecte poppetjes en mijn twee oudere zusjes moeten een zucht hebben geslaakt. Niemand kon ons uit elkaar houden. Toen we naar school gingen, maakten we daarvan gebruik om mensen te foppen en dan lachten we ons slap. Dat we zo snoezig en niet van elkaar te onderscheiden waren, buitten we ten volle uit.

Papa was streng en waarschuwde ons tweeën en mama regelmatig voor de gevaren van ijdelheid, waarbij hij benadrukte dat daar zelfs in de Bijbel tegen werd gewaarschuwd, maar mama vond het veel te leuk om ons op te tutten. Ze liet al onze kleren op maat voor ons maken, zoals tegenwoordig alleen rijke mensen nog doen. Ze bestelde stoffen uit de stad en als die waren afgeleverd, ging ze met Miriam en mij, en onze oudere zusjes, Edit en Aliz, naar een naaister in het naburige dorp Szeplak. Daar bladerden wij verlekkerd in de tijdschriften waarin fotomodellen de laatste mode droegen, al had mama altijd het laatste woord over de snit en de kleur van onze jurkjes. In die tijd droegen meisjes altijd een jurk, nooit een lange broek of een overall, zoals de jongens, en voor Miriam en mij koos mama altijd stofjes in donkerrood, poederblauw en roze. Nadat ons de maat was genomen, werd een datum afgesproken om te komen passen en als we dan weer gingen, had de naaister de jurkjes al in elkaar geregen. Qua stijl en kleur waren ze altijd eender, twee delen die samen een perfect geheel vormden.

De enige die ons uit elkaar wist te houden, was mijn vader. Hij zag het verschil aan ons gedrag, onze houding, aan gebaren

die voor ieder van ons typerend waren. Alhoewel mijn zusje als eerste was geboren, was ik de leider. Ik was niet op mijn mondje gevallen. Als we iets van mijn vader gedaan wilden krijgen, stuurde zelfs mijn oudste zusje Edit mij op hem af.

Mijn vader was een religieuze jood en hij had altijd een zoon gewild, omdat in die tijd alleen een zoon aan de gebedsdiensten mocht deelnemen en *kaddisj* zeggen, het joodse rouwgebed voor de overledenen. Papa had geen zoon, alleen mijn zusjes en mij. Ik was de jongste van de tweeling, en zijn laatste kind, en soms keek hij naar me en zei: 'Jij had een jongen moeten zijn.' Ik denk dat hij bedoelde dat ik zijn laatste kans op een zoon was geweest. Qua persoonlijkheid had ik inderdaad een jongen kunnen zijn: ik was sterk en dapper en nam geen blad voor de mond – precies zoals hij van een zoon zou hebben verwacht.

Mijn sterke karakter onderscheidde me van mijn zusjes, maar had ook een nadeel. Het was alsof mijn vader altijd iets op mij aan te merken had; wat ik ook deed, het was nooit goed. Tijdens onze eindeloze twistgesprekken weigerde ik te buigen. Voor mij stond het helemaal niet vast dat vaders altijd gelijk hadden omdat ze toevallig man en gezinshoofd waren. Mede daarom kwam het dat we bijna altijd van mening verschilden, papa en ik.

Mijn vader besteedde aan mij beslist meer aandacht dan aan Miriam en mijn andere zusjes, maar het was niet altijd de aandacht die ik wenste. Ik heb me nooit de kunst machtig gemaakt met een leugentje om bestwil de waarheid te verbloemen, en daardoor raakte ik voortdurend in de problemen. Ik herinner me dat ik vaak op mijn tenen door het huis liep om mijn vader

te ontlopen, en ik denk dat hij soms erg moe werd van mij en mijn grote mond.

Later zou blijken dat ik door de kibbelpartijen met mijn vader nog sterker was geworden dan ik van nature al was, en had geleerd hoe je gezagspersonen te slim af kon zijn. Onbewust werd ik door de twisten met mijn vader voorbereid op wat zou komen.

Mijn moeder was een heel ander type. Ze was goed onderlegd voor een vrouw, want in die tijd gingen meisjes lang niet altijd naar school. Vooral onder de religieuze joden was het gewoonte dat meisjes en vrouwen zich ontfermden over het huishouden, het gezin en de familie, terwijl onderwijs en Bijbelstudie voor de jongens waren gereserveerd. Mijn moeder zag erop toe dat haar dochters werden onderwezen in lezen, schrijven en rekenen, geschiedenis en vreemde talen, en ze leerde ons ook dat je je om de mensen in je leefgemeenschap diende te bekommeren.

Wij waren de enige joodse familie in Portz en we stonden met iedereen op goede voet. Mijn moeder hield zich op de hoogte van alles wat er in het dorp gebeurde en hielp haar medemensen graag, in het bijzonder jonge zwangere vrouwen. Ze bracht hun soep met balletjes of een cake, hielp met het huishouden als ze ziek waren, gaf advies over de opvoeding van de kinderen, en las hen een gebruiksaanwijzing of brieven van familieleden voor. Ze leerde mij en mijn zusjes haar voorbeeld te volgen en de minder fortuinlijken te helpen, vooral omdat wij het beter hadden dan de meeste mensen in ons kleine boerendorp.

In Roemenië heerste echter al sinds vóór onze geboorte anti-

semitisme. De meeste mensen in onze omgeving mochten joden niet, enkel en alleen omdat ze joods waren. Mijn zusjes en ik werden ons pas van het antisemitisme bewust in 1940, toen het Hongaarse leger kwam.

Mijn vader heeft ons een keer verteld over een antisemitisch incident waarbij hij in 1935 was betrokken, toen Miriam en ik pas één jaar oud waren. De IJzeren Garde – een gewelddadige, antisemitische politieke partij die het gemeentebestuur, het politieapparaat en de pers in haar macht had – wakkerde Jodenhaat aan door leugens te verspreiden dat de joden misdadig en achterbaks waren en de macht over de hele wereld wilden krijgen. Mijn vader en zijn broer Aaron werden door de Roemeense IJzeren Garde opgepakt en gevangengezet omdat ze geen belasting zouden hebben betaald. Dat was gelogen; ze betaalden altijd hun belasting. Ze waren louter en alleen gearresteerd omdat ze joods waren.

Vader vertelde dat toen hij en oom Aaron weer waren vrijgelaten, ze besloten naar Palestina te reizen om te zien of ze daar een leven konden opbouwen. Palestina was een landstreek in het Midden-Oosten waar het joodse volk had geleefd voordat ze ten tijde van het Romeinse Rijk waren verdreven; het werd door veel joden beschouwd als een thuisland, vooral in tijden van Jodenvervolging. Een deel van Palestina was in het begin van de twintigste eeuw beschikbaar gesteld voor joodse immigratie, en in 1948 werd het de onafhankelijke staat Israël.

Mijn vader en oom Aaron verbleven een aantal maanden in Palestina en kwamen toen terug naar Roemenië. Oom Aaron en zijn vrouw verkochten al hun land en bezittingen om te emigreren.

Papa drong er bij mama op aan eveneens naar Palestina te emigreren. ‘Het is daar goed,’ zei hij. ‘Het is een warm land en er is volop werk te vinden.’

‘Nee,’ wierp ze tegen. ‘Ik kan niet verhuizen met vier kleine kinderen.’

‘We moeten gaan voordat het hier voor ons nog erger wordt,’ drong mijn vader aan. Hij maakte zich zorgen over de berichten die hij hoorde over de toenemende vervolging van de joden in ons land en de rest van Europa.

‘Waar moeten we daarginds van leven? Wat zou ik daar moeten doen? Ik heb helemaal geen zin om in een woestijn te gaan wonen,’ zei mijn moeder. En zoals veel moeders hield ze voet bij stuk en weigerde ze te gaan. Ik heb me vaak afgevraagd hoe het ons zou zijn vergaan, als ze in de emigratie had toegestemd.

We woonden in een mooi huis op een grote boerderij. We hadden vele hectaren land, waar we tarwe, maïs, bonen en tomaten verbouwden. We hielden koeien en schapen, en produceerden kaas en melk. We hadden een grote wijngaard en maakten zelf wijn. We hadden uitgestrekte boomgaarden die appels, pruimen, perziken en sappige kersen in drie kleuren opleverden: rood, zwart en wit. In de zomer werden die kersen voor ons mooie oorbellen, als we speelden dat we voorname dames waren. Mama hield van de tuin aan de voorzijde van ons huis, die vol stond met bloemen, van de moestuin aan de achterzijde, en van haar koeien, kippen en ganzen.

Een van de voornaamste redenen waarom ze tegen emigratie was, was dat ze dan haar moeder zou moeten achterlaten. Wij kwamen graag bij oma en opa Hersh, en omdat mijn moeder

hun enige dochter was, beschouwde ze het als haar taak voor oma Hersch te zorgen, want haar gezondheid was niet zo goed waardoor ze mama vaak nodig had.

‘Bovendien zitten we hier veilig,’ zei mijn moeder. Ze dacht echt dat de geruchten dat joden werden vervolgd door de Duitsers en hun nieuwe staatshoofd, Adolf Hitler, niet meer dan geruchten waren. Ze zag niet in waarom ze naar Palestina of Amerika zou moeten vluchten – landen waar joden als wij veilig konden leven. Dus bleven we in Portz.

Portz, een overwegend christelijk dorp met een honderdtal gezinnen, had een dominee. Luci, de dochter van de dominee, was onze beste vriendin; Miriam en ik speelden graag met haar. In de zomer klommen we in de bomen, lazen we elkaar verhaaltjes voor en speelden we toneel in ons zelfgemaakte theater dat we creëerden door een laken tussen twee bomen te spannen. In de winter hielpen we Luci zelfs de kerstboom te versieren – wat we niet aan papa vertelden, omdat hij dat nooit zou goedvinden.

Hoewel zich hier en daar geruchten begonnen te verspreiden dat joden naar werkkampen werden gedeporteerd, bleef mama erbij dat wij geen gevaar liepen. Zelfs toen we over de getto’s hoorden – afgesloten delen van Europese steden waar de joden werden gedwongen te wonen, onderdrukt en in armoede – geloofden we niet dat wij in wezenlijk gevaar verkeerden. Zelfs toen men de joden hun bezittingen afnam, van hun vrijheid beroofde en naar werkkampen afvoerde, waar ze als slaven moesten werken, dachten we dat het ons niet zou overkomen. We gingen er eenvoudig van uit dat ze niet naar ons afgelegen dorp zouden komen.

Een van mijn eerste herinneringen is aan joodse mannen uit een werkkamp bij Boedapest, die door ons dorp trokken. De Hongaarse regering gebruikte deze onbezoldigde slaven om aan het spoorwegnet te werken; pas wanneer het werk erop zat, werden ze teruggebracht naar het kamp. Zolang ze aan het spoor werkten, hadden ze 's nachts geen onderdak, maar ze mochten van mijn vader in onze stallen slapen. Soms kwamen hun vrouwen op bezoek en die sliepen dan in ons huis. In ruil daarvoor brachten de vrouwen speelgoed voor ons mee uit de stad, en stapels boeken, waar we verguld mee waren. We konden urenlang lezen en gingen dan helemaal op in de fantasiewereld van die boeken. Ik las vaak een boek in één dag uit. Hierdoor ontwikkelde ik al op jonge leeftijd een liefde voor lezen.

Pas later begreep ik uit wat ik las dat Adolf Hitler in 1933 als hoofd van de Nazi-partij in Duitsland aan de macht was gekomen. Hitler haatte joden net zo erg als de Roemeense IJzeren Garde. De leiders van de antisemitische en racistische partijen werden bondgenoten, eensgezind in hun haat en hun voorne-men over heel Europa te heersen. In september 1939 brak de Tweede Wereldoorlog uit, toen de Duitse nazisoldaten Polen binnenvielen. De Hongaren, onder leiding van Miklós Horthy, hadden veel vertrouwen in Hitler en werden zijn bondgenoten. Al deze dingen vonden rondom ons plaats, maar nog steeds zo ver weg dat alleen papa zich zorgen maakte over onze veiligheid.

In de zomer van 1940, toen Miriam en ik zes waren, begon-nen er dingen te veranderen. Hitler gaf het noordelijke deel van Transsylvanië aan Hongarije. In die tijd bestond de be-

volking van Transsylvanië, de landstreek waarin ons dorp lag, voor de helft uit Hongaren en voor de helft uit Roemenen. In ons dorp was iedereen Roemeens. Er deden geruchten de ronde dat het Hongaarse leger alle joden en Roemenen zou vermoorden en ons dorp in brand steken. Ik was pas zes, maar begreep drommels goed dat we in gevaar verkeerden.

Miriam, de rustigste van ons tweeën, merkte hoe ongerust ik was. Ze moet het gezien hebben aan de uitdrukking op mijn gezicht en mijn lichaamstaal, maar ze klaagde nooit; dat lag niet in haar aard.

Op een dag marcheerden Hongaarse soldaten ons dorp binnen. De commandant reed voor de manschappen uit in een lange, glanzende zwarte auto. Het maakte indruk, en dat was precies de bedoeling. Wij dorpelingen dienden te weten dat het leger nu aan de macht was en we moesten hen verwelkomen! We hoorden de soldaten zingen: ‘Wij zijn Horthy’s soldaten, de knapste soldaten ter wereld.’

Die avond gaven mijn vader en moeder de soldaten toestemming op ons erf hun kamp op te slaan. De commandant mocht in onze logeerkamer slapen. Mama behandelde de officieren als gasten: ze bakte haar lekkerste taart en nodigde de officieren uit samen met ons de avondmaaltijd te gebruiken. Ik herinner me dat de gesprekken voornamelijk over gerechten gingen en dat Miriam en ik het opwindend vonden dat we samen met zulke belangrijke mannen in uniform aan tafel mochten zitten. Het was een aangename avond en de officieren waren vol lof over mama’s kookkunsten. Voordat ze zich terugtrokken, bedankten ze haar en kusten haar hand, zoals Europese en Hongaarse mannen in die tijd gewend waren. De volgende ochtend

vertrokken ze in alle vroegte. Onze ouders leken gerustgesteld te zijn.

‘Zie je nu wel?’ zei mama. ‘Al die praatjes dat ze de joden vermoorden, zijn helemaal niet waar. Het zijn echte heren.’

‘Waarom zouden de mensen zulke dingen rondbazuinen?’ vroeg papa, zonder een antwoord te verwachten, laat staan een tegenwerping van mijn moeder of iemand anders. ‘Je hebt gelijk. De nazi’s zullen niet naar zo’n onbeduidend dorp als het onze komen,’ concludeerde hij. En omdat papa het had gezegd, moest het waar zijn.

’s Avonds laat, achter gesloten deuren, luisterden onze ouders echter naar een radio die op batterijen liep. En als ze het over de nieuwsberichten hadden, spraken ze met elkaar in het Jiddisj, een taal die mijn zusjes en ik niet machtig waren. Waarom moest het nieuws geheim blijven? Wat probeerden ze voor ons verborgen te houden?

Ik drukte mijn oor tegen de deur om te horen wat er gezegd werd. ‘Wie is Hitler?’ vroeg ik toen ze naar buiten kwamen.

Mama weerde onze vragen af met neutrale geruststellingen: ‘Jullie hoeven je nergens zorgen over te maken. Alles komt in orde.’ Wij hadden echter een deel van de uitzendingen gehoord, waarin Hitler schreeuwde dat alle joden vernietigd moesten worden. Alsof we insecten waren. We voelden heus wel aan dat er iets mis was, al deden onze ouders nog zo hun best ons van het tegendeel te overtuigen. Hun geheimzinnige gedoe maakte zelfs Miriam bang. We werden steeds ongeruster over de dingen die ongezegd bleven en waar niet over mocht worden gepraat.

In het najaar van dat jaar, 1940, gingen Miriam en ik voor het

eerst naar school. In tegenstelling tot de basisscholen van nu zaten bij ons alle kinderen van de eerste tot en met de vierde klas in één lokaal. Miriam en ik waren de enige joden. We waren ook de enige tweeling. Elke dag droegen we identieke jurkes naar school, en linten van dezelfde kleur aan het eind van onze lange vlechten. En net zoals onze familieleden probeerden onze nieuwe klasgenootjes te raden wie wie was.

Er bleken twee nieuwe Hongaarse leraressen te zijn, die door de nazi's vanuit de grote stad naar ons dorp waren gehaald. Tot mijn ontsteltenis hadden ze boeken meegebracht waarin joden beschimpt werden. In de boeken stonden spotprenten waarin joden werden afgebeeld als clowns met een grote neus en een dikke buik. Ook zagen we voor het eerst van ons leven het wonder van de 'bewegende beelden', geprojecteerd op de muur. Zo noemden wij films omdat we niet wisten wat een film was. Ik herinner me nog goed een korte film met de titel 'Hoe vangt en doodt men een jood'. Deze propaganda-films, die zijn te vergelijken met de reclamespotjes van nu, maar dan gevuld met haat, werden in de bioscopen vertoond voordat de hoofdfilm begon. Stelt u zich voor dat u in afwachting van een Pixar-film een instructiefilmpje te zien krijgt over hoe je joden kunt vermoorden!

De kinderen bij ons op school werden door de haatfilms en de racistische boeken opgehitst. Onze vriendjes en vriendinnetjes, en andere kinderen die we als speelmakertjes hadden beschouwd, begonnen Miriam en mij uit te jouwen. Ze scholden ons bijvoorbeeld uit voor 'vieze stinkjood'. Ik werd daar erg boos om. Hoe waagden ze het om zulke dingen te zeggen! Ik wist dat ik net zo schoon was als zij, zo niet schoner. De kinderen spuug-

den naar ons en sloegen ons. Op een dag kwamen we in ons rekenboek de volgende vraag tegen: ‘Als je vijf joden hebt, en je vermoordt er drie, hoeveel joden zijn er dan nog over?’

Die dag renden Miriam en ik in tranen naar huis, bang en overstuur. Onze jurkjes waren besmeurd omdat de kinderen ons weer eens in de modder hadden geduwd, en er liepen sporen van tranen door het vuil op ons gezicht. ‘Ach, lieverds, het spijt me zo,’ zei mama, terwijl ze ons kuste en knuffelde, ‘maar er is niets aan te doen. Probeer het je niet aan te trekken. Gedraag je netjes, doe jullie taken hier op de boerderij, zeg elke dag je gebeden en oefen goed met lezen.’

In 1941 haalden een paar jongens op school een geintje uit met de lerares. Toen ze met haar rug naar de klas stond, legden ze vogeleieren op haar stoel. De hele klas wist dat ze er lagen, maar niemand zei iets. We hielden allemaal onze adem in toen de juf zich omdraaide en ging zitten. De eieren braken natuurlijk en veroorzaakten een vieze vlek op haar nieuwe jurk.

‘De vuile joden hebben het gedaan!’ zei een van de jongens in onze klas nonchalant.

‘Is dat zo?’ vroeg de juf aan Miriam en mij.

‘Nee, juf, echt niet!’ zeiden we geschrokken. We misdroegen ons nooit en haalden nooit zulke dingen uit met de juf. Zelfs al hadden we het gedurfd, dan zouden we van onze ouders een zware straf hebben gekregen. Bovendien hielden we van school en van leren.

En toen gebeurde het. ‘Wel waar!’ riepen de andere kinderen. ‘Zij hebben het gedaan! We hebben het zelf gezien!’ Het was net alsof ze achter onze rug om een geheim bondgenootschap hadden gevormd, en dit was het resultaat.

Miriam en ik bleven het ontkennen, maar het haalde niets uit. We waren joden en dus waren we schuldig.

Zonder verdere vragen te stellen beval de juf ons naar voren te komen. Ze gooide droge tarwekorrels op de vloer. ‘Knielen!’ zei ze, terwijl ze ernaar wees. Een vol uur moesten we geknield op die tarwekorrels blijven zitten. De harde korrels drongen in het vlees van onze blote knieën, maar dat was niet eens het ergste. Wat het meest pijn deed, was dat onze klasgenootjes ons beschimpten, vol leedvermaak om ons gniffelden, en gezichten naar ons trokken. Miriam en ik waren geschokt en gekwetst tegelijk.

Toen we thuiskwamen en huilend aan onze moeder vertelden wat er was gebeurd, sloeg ze haar armen om ons heen en zei: ‘Het spijt me, lieverds. We zijn joden en we hebben het maar te verdragen. Niets aan te doen.’ Dit vond ik nog veel erger dan de straf van de juf. Ik was woedend en wilde iemand op zijn gezicht timmeren, zo hard dat het, als tarwekorrels, in poeder zou veranderen. Hoe kon wat mama had gezegd waar zijn?

Toen papa aan het eind van zijn werkdag op het land binnenkwam en hoorde wat ons was aangedaan, reageerde hij net als mama. ‘De joden geloven al tweeduizend jaar dat ze alles kunnen overleven als ze zich in de omstandigheden schikken,’ zei hij. ‘We moeten deze traditie in ere houden. Probeer je in de omstandigheden te schikken.’ Papa redeneerde dat de nazi’s ons niet zouden komen halen omdat we zo ver weg woonden.

De middagen en avonden bleven onrustig. Tienerjongens, die lid waren van de Hongaarse nazipartij, maar nog geen achttien waren – de leeftijd waarop ze in dienst zouden gaan –

liepen urenlang rond ons huis terwijl ze ‘Vuile joden!’ en ‘Vieze varkens!’ riepen. Ze gooiden tomaten en stenen die door de ruiten gingen. Andere mensen uit het dorp deden ook mee. Soms duurde zoiets drie dagen en nachten en al die tijd konden wij het huis niet verlaten.

‘Papa,’ smeekte ik, ‘ga alsjeblieft naar buiten om te zeggen dat ze moeten ophouden!’ Ik wilde dat hij iets zou doen.

‘Eva, we kunnen hier niets tegen doen. Je moet leren je erin te schikken.’

Wat ik toen niet kon weten, was dat papa en mama moeten hebben gevreesd dat ze gearresteerd zouden worden als ze iets tegen de minderjarige pestkoppen ondernamen, en dat wij dan helemaal alleen zouden achterblijven. Nu waren we tenminste nog allemaal bij elkaar.

Miriam en ik kropen angstig bij elkaar in ons bed. Onze zusjes bleven bij de ramen vandaan. Zij waren ook bang. De leefomstandigheden werden steeds moeilijker. In juni 1941 werd Hongarije officieel een bondgenoot en dus oorlogspartner van de jodenhater Adolf Hitler en zijn land, Duitsland. In alle bezette landen van Europa moesten joden een gele davidsster – de joodse ster – op hun bovenkleding en hun jas dragen, zodat iedereen kon zien dat ze joods waren. Wij hoefden de gele ster niet te dragen, maar iedereen wist dat we joods waren en we raakten in ons dorp steeds meer geïsoleerd.

In tegenstelling tot veel joodse kinderen in Europa mochten Miriam en ik nog steeds samen met niet-joodse kinderen naar school, al werd het daar voor ons steeds moeilijker, omdat onze klasgenootjes ons voortdurend pestten en uitscholden. Edit en Aliz hadden geluk; ze kregen onderricht in Duits, mu-

ziek, tekenen, wiskunde en geschiedenis – alle onderwerpen die op de middelbare school werden onderwezen – van een joodse lerares die bij ons in huis woonde.

Toen de kleurrijke herfst overging in de donkere winter werden de dagen steeds korter en ons leven steeds beperkter. We gingen bijna nooit meer buiten spelen of het dorp in, zoals we gewend waren geweest. Onze ouders lieten nooit merken wat er in hen omging, maar Miriam en ik werden steeds banger.

Het was eind september 1943 toen papa en mama ons midden in de nacht wakker schudden. ‘Eva! Miriam!’ fluisterden ze dringend. ‘Kleed je aan! Trek zoveel mogelijk warme kleren over elkaar heen aan, en je jas en schoenen. Jullie mogen geen kaars aansteken! Het moet donker blijven. En doe alles heel stil.’

‘Wa-wat moeten we doen?’ vroeg ik slaperig.

‘Doe wat ik heb gezegd!’ fluisterde papa.

We trokken onze warmste kleren aan en gingen naar de keukens. In het licht van de gloeiende kooltjes in de haard zagen we daar onze zusjes staan. Zij hadden zich net zo dik ingepakt als wij en in het halfdonker leken hun gezichten als uit steen gehouwen.

Papa wenkte ons vieren naar zich toe en fluisterde: ‘Kinderen, de tijd is gekomen dat we moeten vertrekken. We gaan proberen de grens over te steken naar de niet-Hongaarse kant van Roemenië, waar we veilig zullen zijn. Volg ons en denk erom: geen geluid.’

In ganzenpas, met papa voorop en mama als hekkensluiter, gingen we naar buiten, de donkere nacht in. Het was koud en er stond een harde wind. Het enige waar ik aan kon denken,

was dat we in grote moeilijkheden verkeerden en nu moesten vluchten.

Zwijgend liepen we naar het hek aan de achterkant van ons terrein, aan de rand van de boomgaard. Achter het hek liep het spoor. 's Nachts reden er geen treinen. Het was stil, afgezien van het gesjirp van de krekels en af en toe de roep van een nachtvogel. Als we ongeveer een uur langs het spoor zouden lopen, zouden we het veilige deel van Roemenië bereiken. Papa was als eerste bij het hek. Hij schoof de klink eraf en duwde het hek open.

'Stop!' riep een stem. 'Als je nog één stap doet, schiet ik!'

Een lid van de Hongaarse nazi-jeugd richtte een geweer op ons. Een groep tienerjongens met Hongaarse naziarmbanden met hakenkruizen en een kakikleurige pet op hun hoofd, bewaakte onze boerderij om ervoor te zorgen dat we niet zouden ontsnappen. We hadden geen idee hoe lang ze dat al deden.

Wij waren gewoon zes eenvoudige joden. Waarom vonden ze ons zo belangrijk? Ik hield Miriams hand stevig vast. Ik durfde niet naar de jongens te kijken, maar wierp een steelse blik op de soldaten. Papa sloot het hek en de jongens liepen met ons mee terug naar ons huis.

Onze enige kans om te ontsnappen was verkeken.

Lees verder in *De tweeling van Auschwitz*

Eerste druk september 2021

Oorspronkelijke titel *The Twins of Auschwitz*

Oorspronkelijke uitgever Octopus Publishing Group

Copyright © 2009 Eva Mozes Kor and Lisa Rojany Buccieri

This translation of *The Twins of Auschwitz* is published by arrangement with Eva Mozes Kor. The moral right of Eva Mozes Kor & Lisa Rojany Buccieri has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2021 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Els Franci-Ekeler

Omslagontwerp Studio Jan de Boer, Utrecht

Omslagillustraties historisch portretje © PAI-Foto.pl - ullstein bild / Granger, NYC; foto poort Auschwitz © Shutterstock/Juliano Galvao Gomes

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 261 5625 0

ISBN e-book 978 90 261 5626 7

ISBN luisterboek 978 90 261 5709 7

NUR 402/681

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.